ОИЛА ҲУҚУҚИ

10 / 10

Халқаро оилавий муносабатларни тартибга солиш

Норма, вазият ва ҳуқуқий ечим

Ўзбекистон Республикаси Оила кодекси асосида

Мавзу режаси

01 **Чет эл элементи ва ҳуқуқий манбалар**

02 Хорижий никоҳ ва ажралишни эътироф этиш

03 Хорижий ҳуқуқ мазмуни ва ҳужжатлар

МУҲОКАМА

Бир оила, икки давлат

Ўзбекистон фуқароси чет элда никоҳ тузган.

Эр-хотин турли давлатларда яшайди ва ажрашмоқчи.

Қайси орган, қайси қонун ва қайси ҳужжат талаб этилади?

ОК 234–238-моддалар

Чет эл элементи

Иштирокчининг хорижий фуқаролиги.

Никоҳ ёки бошқа юридик фактнинг хорижда юз бериши.

Яшаш жойи ва ҳужжатларнинг бошқа давлат билан боғлиқлиги.

Уч масалани ажратиш

Юрисдикция: ишни қайси давлат органи кўради?

Қўлланадиган ҳуқуқ: қайси давлат қоидалари амал қилади?

Эътироф: хориждаги ҳужжат ёки қарор қандай ҳуқуқий таъсирга эга?

Манбалар тартиби

Оила кодекси махсус миллий нормаларни беради.

Халқаро шартномада бошқача қоида бўлса, шартнома қўлланади.

Ҳар бир ишда шартнома иштирокчилари ва амал қилиш доираси текширилади.

Хорижликларнинг ҳуқуқий ҳолати

Ўзбекистонда доимий яшовчи хорижлик ва фуқаролиги бўлмаган шахслар оилавий муносабатларда тенг ҳуқуқ ва мажбуриятга эга.

Махсус халқаро ёки миллий қоида алоҳида текширилади.

Фуқароликнинг ўзи камситиш асоси бўлмайди.

Хорижда тузилган никоҳ

Ўзбекистон фуқаролари иштирокидаги никоҳ тузилган давлат қонунчилигига риоя этилган бўлиши керак.

ОК 16-моддасидаги монеликлар мавжуд бўлмаслиги талаб қилинади.

Қайдни тан олиш ва ҳужжатни тасдиқлаш алоҳида масалалардир.

Хорижликлар ўртасидаги никоҳ

Чет эл фуқаролари бошқа давлатда унинг қонунчилигига риоя қилиб никоҳ тузган бўлиши мумкин.

ОК 235-моддаси бундай никоҳни эътироф этишни назарда тутади.

Ҳужжатнинг ҳақиқийлиги ва таржимаси амалда текширилади.

Ўзбекистонда никоҳдан ажратиш

Ўзбекистон ҳудудида фуқаролар ва хорижликлар иштирокидаги ажратиш миллий қонунчиликка мувофиқ амалга ошади.

Суд ёки ФҲДЁ тартибининг шартлари сақланади.

Хорижий фуқаролик процессуал тартибни ўз-ўзидан бекор қилмайди.

Хорижда яшовчи фуқаронинг мурожаати

Хорижда яшовчи Ўзбекистон фуқароси хориждаги турмуш ўртоғи билан Ўзбекистон судида ажралишга ҳақли.

ФҲДЁ асослари мавжуд бўлса, консуллик тартиби текширилади.

Тарафни хабардор қилиш ва ҳужжатлар масаласи алоҳида ҳал этилади.

Хориждаги ажралишни эътироф этиш

Тегишли хорижий давлат қонунчилигига риоя қилингани муҳим.

Никоҳ мақоми ҳақидаги эътироф билан алимент ёки мулкка оид қарорни ижро этишни ажратинг.

Ижро учун процессуал қоидалар ва шартномалар текширилади.

Халқаро фарзандликка олиш

Ўзбекистон боласини хорижлик фарзандликка олишида миллий махсус талаблар сақланади.

Бола ҳуқуқлари бузилса, фарзандликка олишга йўл қўйилмайди.

Хориждаги айрим ҳолатларда Ижтимоий ҳимоя миллий агентлигининг олдиндан рухсати муҳим.

Хорижий ҳуқуқ мазмуни

Орган хорижий норманинг расмий талқини ва қўллаш амалиётини аниқлайди.

Ваколатли орган ёрдами, тушунтириш ва эксперт жалб этилиши мумкин.

Тарафлар ҳам нормани тасдиқловчи ҳужжат тақдим этишга ҳақли.

Кейс: хорижий никоҳ

Ўзбекистон фуқароси хорижда маҳаллий тартибда никоҳ тузган.

Унинг Ўзбекистондаги аввалги никоҳи ҳали тугатилмаган.

Янги никоҳ ҳужжати мавжудлиги эътироф учун етарлими?

Кейс ечими: монеликни текшириш

01 **Тузилган жой қонунига риоя этиш ягона шарт эмас.**

02 Ўзбекистон фуқароси иштирокидаги никоҳ учун 16-модда монеликлари ҳам текширилади.

03 Амалдаги бошқа никоҳ эътироф масаласига бевосита таъсир қилади.

Кейс: хорижий қонун матни

Тараф хорижий қонундан норасмий сайтдаги таржимани тақдим этди.

Қарши тараф матн эскирганини айтмоқда.

Суд хорижий ҳуқуқ мазмунини қандай аниқлайди?

Кейс ечими: расмий мазмун

01 **Норманинг амалдаги матни, расмий талқини ва қўллаш амалиёти текширилади.**

02 Ваколатли органлар ёрдами ва эксперт имкониятидан фойдаланилади.

03 Кўрилган чораларга қарамай мазмун аниқланмаса, Ўзбекистон қонунчилиги қўлланади.

Миграция ва оилавий алоқалар

киши, 2025 йил

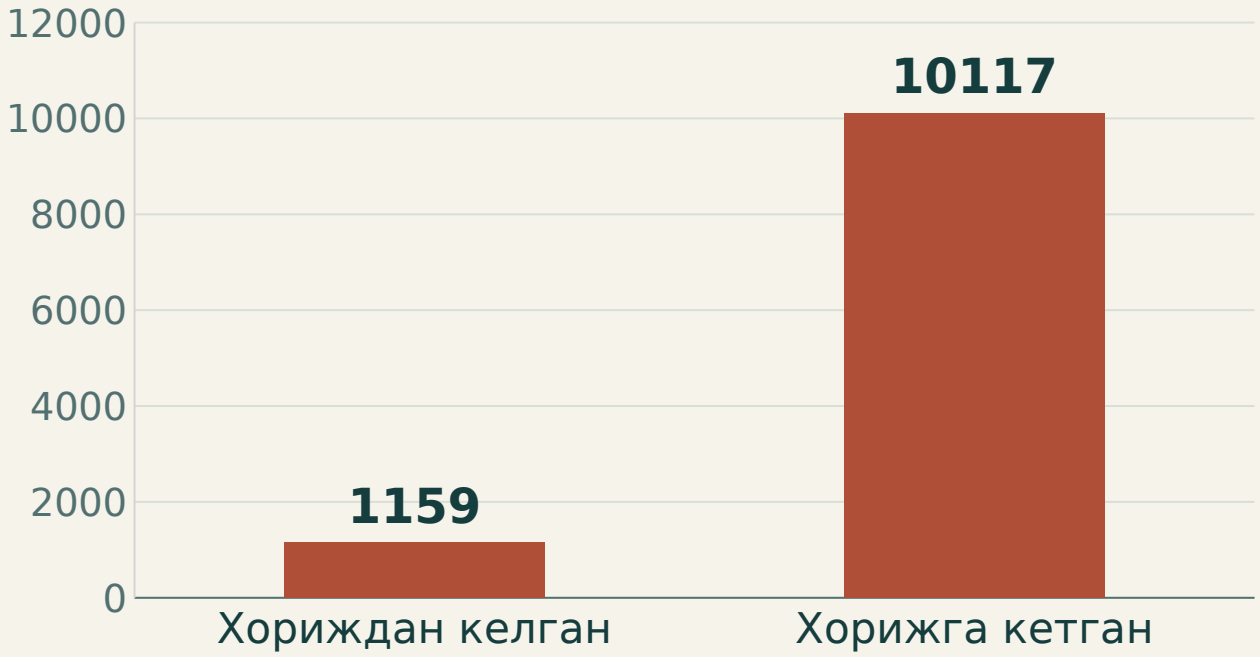

2025 йилда хориждан 1 159 киши кўчиб келган, хорижга 10 117 киши кўчиб кетган.

Бу доимий миграция статистикаси бўлиб, хорижий никоҳлар сони эмас.

Чегараларарo оилавий ҳужжатларга эҳтиёжни тушунтирувчи контекстдир.

Амалий муаммо: апостиль

Хорижий гувоҳнома учун апостиль, легаллаштириш ёки шартнома бўйича озод қилишдан қайси бири қўлланади?

Давлатлар иштирокчилиги, ҳужжат тури ва талаб қилинаётган органни текширинг.

Барча хорижий ҳужжатга бир хил талаб қўйилмайди.

Тезкор текширув

1. Чет эл элементи ҳар доим хорижий қонунни англатадими?

2. Халқаро шартномадаги махсус қоида аҳамиятлими?

3. Хорижий ҳуқуқни фақат тараф исботлаши шартми?

Жавоблар ва хулоса

01 **Йўқ. Боғловчи норма ва иш ҳолатлари ҳал қилади.**

02 Ҳа. ОК 9-моддаси унинг қўлланишини белгилайди.

03 Йўқ. Орган ҳам мазмунни аниқлаш чораларини кўради.

Манбалар ва мустақил ўқиш

Оила кодекси. Амалдаги матн 20.10.2026 ҳолатига текширилган. lex.uz/acts/104720

Ф.М. Отахўжаев, Ш.Р. Юлдашева. Оила ҳуқуқи. Тошкент, 2013. XXII боб, 198–202-бетлар.

ФҲДЁ қоидалари: Вазирлар Маҳкамасининг 20.10.2023 йилдаги 550-сон қарори. lex.uz/docs/6638940

Миллий статистика қўмитаси. Демографик ҳолат, 2025 йил якунлари. Эълон: 27.01.2026. stat.uz